arranged in alongside each other, with identical orientations. The associated grave goods date to the 3rd–6th centuries (Fig. 4). The original surface gently sloped down to the SW, towards the River Nemunas. By comparing the elevation of the original surface and the depth of the graves in absolute terms, it was determined that the deceased were buried at a depth of 60–70 cm from the original surface. Samples dated at Vilnius Radiocarbon yielded dates of 144–238 AD (grave 181) and 120–240 AD (grave 183).

An archaeologically valuable 18th-century cultural layer was recorded in trenches 14–16. It tapered towards the hill to the N, and completely disappeared in trench 13, merging with the overlying deposits from the 19th–20th centuries. Partial foundations of a building from the 19th–20th century were unearthed in trenches 11 and 16. The building probably burnt down in 1936, and the street was widened in the aftermath.

Atas Žvirblys, Vismantas Muralis

Benediktinių vienuolynas Kaune

2023 m. liepos pabaigoje–rugpjūčio pradžioje buvo vykdomi žvalgomieji tyrimai Benediktinių g. 6, 8, 10 Kaune. Užsakovas UAB „Cedra“ suplanavo ir parinko vietas, kur reikia nustatyti bažnyčios pamatų konstrukcijos būklę, jų gylį. Taip pat numatyta tęsti šventoriaus tvoros tvarkybos darbus. Sklypai patenka į Kauno Šv. Mikalojaus bažnyčios ir benediktinių vienuolyno statinių komplekso (UK 823) ir šventoriaus tvoros su vartais (UK 22364) teritorijas.

Nėra žinoma, kas fundavo Šv. Mikalojaus bažnyčią, tačiau, remiantis mūro ir architektūros formomis, teigiama, kad ji buvo pastatyta XV a. II pusėje. 1463 m. karaliaus Kazimiero Jogailaičio privilegijoje pažymėta, jog miesto riba buvo kalvos, vadinamos Antakalniu, šlaito apačioje. Į kalvą kylanti teritorija priklausė Šv. Mikalojaus bažnyčiai, prie jos 1624 m. įsikūrė benediktinių vienuolynas. Dabartinio Pakopų tako vietoje greičiausiai turėjo būti medinė miesto siena su Neries vartais. Bažnyčia ir vienuolynas XVIII a. aptverti mūro tvora. Išskirtinis jos akcentas – barokiniai vartai, kuriuos sudaro du tarpsniai. Apatinėje dalyje tarp dviejų menčių įkomponuota įėjimo arka, viršuje „karpyta“ barokui būdinga maniera.

Archeologiniai tyrimai sklype pradėti 2017 m. Tyrinėjimai atlikti prie tvoros ir klebonijos pamatų. Tyrimus vykdė M. Daubaras 2017 m. (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 701), V. Muralis 2018 m. (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 637), E. Songaila 2018 m. (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 637), V. Muralis 2020 m. (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 667) ir V. Muralis 2022 m. (*ATL 2022 metais*, 2023, p. 658). Archeologinių darbų metu aptikti XX a. II pusėje judinti grunto sluoksniai. Atliekant tyrimus kieme, sluoksniuose rasta pavienių žmonių kaulų. Paminėtinas atvejis, jog 1995 m. kovo 1 d., remontuodami vandentiekio trasą, šalia vienuolyno pastato, darbininkai iškasė vertingą XVI a. sidabrinių ir auksinių LDK bei Vakarų Europos valstybių monetų lobį ir jį pasisavino. Vėliau istorija garsiai nuskambėjo to meto spaudoje, buvo pradėtas teismo tyrimas, atliktos kratos. Spėjama, kad iš viso lobyje buvo ne mažiau kaip 16 monetų, iš jų tik 13 (8 auksinės, 5 sidabrinės monetos) pateko į dabartinio Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus numizmatikos skyrių. Lobis susidėjo iš LDK XVI a. II pusėje nukaltų (kontrasignuotų) sidabrinių monetų ir Vakarų Europoje XVI a. nukaltų auksinių monetų. Spėjama lobio paslėpimo data – XVI–XVII a. sandūra.

Žvalgomųjų tyrimų metu tirti 7 šurfai, iš viso 17,75 m^2. Aptikti iki 2,5 m gylio (šurfuose 4–7 įžemis nepasiektas) permaišyti grunto sluoksniai, formuoti XIX a. viduryje–XX a. I pusėje statant bažnyčios priestatus ar įrengiant vandens latakus. Sluoksniuose aptikta titnaginių radinių, inventorizuota 43 jų vienetai (1 pav.). Nedideliame titnago radinių rinkinyje yra dviem chronologiškai skirtingiems technokompleksams būdingų daiktų. Dvigalio skaldymo technika gautos skeltės būdingos finaliniam paleolitui. Mikroskeltės, iš jų padaryti ašmenėliai datuojami mezolitu. Dalis radinių turi vandens gludinimo pėdsakų, atsiradusių titnagams patekus į vandens srovę, greičiausiai upių potvynių metu.

Taip pat šurfuose aptikta ir inventorizuota XVI–XX a. datuojamų radinių. Tai žalvarinis žiedas dekoruotas Kristaus monograma „IHS“, muškietos kulka, švininių lango vitražų juostelių. Didelė dalis radinių – buitinė keramika, tarp jos paminėtina Vestervaldo keramika, taip pat sieninio koklio fragmentas, kuriame pavaizduota Kristaus monograma su kryžiumi viršuje, širdimi ir trimis vinimis, kurias juosia liepsnojantis vainikas. Didžiausią radinių grupę sudaro kaltinės karstų vinys, jų aptikta 201 vienetas. Tikėtina, kad aplink bažnyčią būta intensyvaus užlaidojimo. Šurfuose aptikta pavienių žmonių kaulų. Remiantis antropologų išvadomis, nustatyta, kad jie priklausė 42 individams. Kaulinėje medžiagoje rasta daugybė patologijų: kaulų lūžiai, uždegimai, osteofitolozė, entezopatija, osteochondritas ir kita.

Tiriant šurfą 2 ant P šlaito aptikta 1973 m. ir XVIII a. statytų tvorų liekanų. Minėtame šurfe vertingas kultūrinis sluoksnis nebuvo rastas. Šurfe 3 2,1 m gylyje nuo žemės paviršiaus aptiktas vaiko kapas be patologijų (2 pav.). Mirusysis guldytas V–R kryptimis, galva orientuota į V pusę.

1 pav. Titnaginiai radiniai: 1– skeltė nuo dvigalio skaldytinio; 2 – skaldytinio mikroskeltėms likutis; 3 – trikampis ašmenėlis, pagamintas iš siauros skeltės; 4 – taisyklingos skeltės apatinė dalis. Dž. Brazaičio nuotr.

Fig. 1. Flint artefacts: 1– a blade from a bifacial core; 2 – a reduced microblade core; 3 – a bladelet reworked from a narrow blade; 4 – the distal end of a symmetrical blade.

2 pav. Šurfas 3 aptikus žmogaus kapą. V. Muralio nuotr.

Fig. 2. Test pit 3 with the grave in situ.

The Benedictine Monastery in Kaunas

Exploratory excavations took place in 2023 at 6, 8, and 10 Benediktinių Street in Kaunas, comprising 7 test pits that covered 17.75 m^2. The excavation revealed redeposited fill from the mid-19th to mid-20th centuries, up to 2.5 m

in depth, resulting from the construction of the church annex or the water chutes. The layer contained flint finds attributed to the Final Palaeolithic and Mesolithic periods (Fig. 1). Other finds were dated to the 16th–20th centuries. Individual human bones were recovered, and a single grave was identified (Fig. 2). Test pit 2 on the S slope revealed fragments of fences built in the 18th century and in 1973.

Atas Žvirblys, Vismantas Muralis

Vilniaus bazilijonų vienuolyno varpinės priestatas

2023 m. liepos 15–gruodžio 5 d. Vilniaus bazilijonų vienuolyno statinių ansamblio (UK 681) teritorijoje (Aušros Vartų g. 7B) atlikti detalieji tyrimai. Jų metu tyrinėta varpinės priestato Š dalyje esanti patalpa su rūsiu (21,1 m^2) ir papildomai tirta perkasa ties įėjimu į varpinę (apie 5,3 m^2). Bendrai tirtas apie 26,4 m^2 plotas. KPD reikalavimu taip pat buvo žvalgyta savavališkai iškasta žemių krūva iš varpinės rūsio.

Varpinė priklauso Vilniaus bazilijonų vienuolyno statinių ansambliui. Mūrinės varpinės istorija siekia XVI a. pradžią. Iki mūsų laikų išlikusios visos keturios varpinės sienos per tris aukštus yra pradinio statybos laikotarpio. Pirminė varpinė buvo gerokai aukštesnė, tačiau po 1748 m. gaisro varpinės aukštis nebuvo atstatytas. 1630 m. perstačius vienuolyną, prie varpinės Š fasado jau buvo primūrytas vieno aukšto pastatas su dviem skliautuotomis patalpomis ir įėjimu iš R pusės. Tuo pačiu metu buvo suformuotas įėjimas iš priestato į varpinės pirmą aukštą. XVIII a. antroje pusėje priestatui išmūrijamas antras aukštas, į kurį įėjimas suformuojamas iš V pusės. Tuo metu užmūrijamos varpinės angos antrame aukšte, o Š ir P sienose 1792 m. iš langų angų antrame aukšte suformuotas takas iš moterų vienuolyno į varpinę ir iš varpinės į cerkvę. 1889 m. varpinėje buvo atliktas didelis remontas vadovaujant architektui Aleksejui Polozovui. Remontas paveikė pirmą aukštą: buvo prakapotos langų ir durų angos, suformuotos naujos sąramos, suremontuotas ir aptinkuotas mūras fasade *(VAA*, f. 1019, ap. 11, b. 521, p. 84). Varpinės aplinka archeologiškai tyrinėta 2021 m. (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 620). Tuomet tirti du šurfai, iš viso 8 m^2 plotas. Šurfe 1 aptiktas buvęs rūsio grindų pagrindas (?) formuotas iš kalkių skiedinio. Šurfe rasti XIX–XX a. formuoti sluoksniai su XV–XVII a. vidurio datuojamais radiniais. Šurfe 2, kuris tirtas varpinės ŠV dalies fasade, šalia pamatų aptiktas iki 3,65 m storio XV–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis.

2023 m. vykdant detaliuosius tyrimus varpinės priestato Š dalyje esančioje patalpoje su rūsiu tirtas 21,1 m^2 plotas, fiksuotas 30–60 cm storio XX a. vidurio–XXI a. pradžios šiukšlių sluoksnis. Po jomis surastas 30–50 cm storio griuvenų maišyto su smėliu sluoksnis. Griuvenos datuojamos XVI a. pabaiga–XVII a. II puse. Jos supiltos XVIII a. II pusėje, kai pastatas buvo perstatomas. Kasant giliau aptiktas įžemis – birus šviesiai geltonas smėlis.

Perkasa tirta ties įėjimu į varpinę. Jos dydis apie 5,3 m^2. Perkasos V dalyje, kuri kasta lauke, prie pastato, aptiktas 1,6–2,8 m storio XVI a. I pusės–XX a. pabaigos kultūrinis sluoksnis. Ties durų stakta rastas XVIII a. pabaigos–XIX a. pradžios poslenksčio mūras. Jį nuardžius, visiškai atidengti XVI a. I. pusės mūriniai laiptai (1 pav.), kurie sietini su pirminiu varpinės statybos etapu. Bendras laiptų kompleksas yra 2,58 m aukščio ir 1,2 m pločio. Laiptai sudaryti iš 10 pakopų, kurios yra nuo 24 cm iki 32 cm aukščio ir nuo 23 cm iki 25 cm pločio. Laiptai mūryti